

Μακεδονικά

Τόμ. 35 (2006)

**Θεσσαλονίκη και Νis της Σερβίας: μια περιπέτεια
το 1737-1738.**

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.15](https://doi.org/10.12681/makedonika.15)

Copyright © 2014, Αθ. Ε. Καραθανάσης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (2011). Θεσσαλονίκη και Νis της Σερβίας: μια περιπέτεια το 1737-1738. *Μακεδονικά*, 35, 290-293. <https://doi.org/10.12681/makedonika.15>

ἐπιστολή τοῦ Οὐρβανοῦ στὸν Ἀγγέλο Correr, ἐπίσκοπο τοῦ Castello –τὸν κατοπινὸ Πάπα Γρηγόριο ΙΖ΄– ἀπὸ 9 Ἀπριλίου 1388, μὲ τὴν ὁποία διέτασσε νὰ ἐξοπλισθοῦν δύο γαλέρες μὲ ἐθελοντὲς ποὺ θὰ ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὴ Βενετία γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἕλληνες²¹. Ἦταν ἀργὰ πιά, ἀφοῦ τὰ πάντα εἶχαν κριθεῖ.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΙΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ: ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟ 1737-1738

Ἐνα ἀπὸ τὰ δραματικὰ γεγονότα ποὺ ἔνωσαν Ἕλληνες καὶ Σέρβους στὴ μακράν πορεία τῆς αἰχμαλωσίας τους εἶναι μία λεπτομέρεια χαμένη στὴ ροὴ τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας· τὸ γεγονός αὐτὸ συνέβη τὸν Αὐγούστο τοῦ 1737 καὶ οἱ συνέπειές του ἀκολούθησαν καὶ τὰ ἐπόμενα ἔτη. Αὐτὴ τὴ λεπτομέρεια θὰ ἐκθέσουμε ἀμέσως παρακάτω καὶ ἔχει μάλιστα σχέση μὲ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Μακεδονία, μολοντί ἔλαβε χώρα στὴν πόλη Νις (Νίσσα) τῆς Ν. Σερβίας, τετρακόσια χιλιόμετρα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη. Πρόκειται γιὰ μία ἄγνωστη πτυχή τῆς ἱστορίας τῶν δύο λαῶν, ἡ ὁποία, ἐξ ὅσων γνωρίζω εἶναι ἄγνωστη στοὺς Ἕλληνες καὶ Σέρβους ἐρευνητές¹. Τὴν ἀποκαλύπτουν, ὥστόσο, τὰ γαλλικὰ ἀρχεῖα.

Τὸ γεγονός αὐτὸ συνέβη κατὰ τὸν Τουρκοαυστριακὸ πόλεμο (1737-1738), ὁπότε οἱ Ὄθωμανοὶ κατέλαβαν πάλι τὴ Νις μετὰ ἀπὸ ὀλιγόχρονη αὐστριακὴ κυριαρχία ποὺ κράτησε περὶ τὰ εἴκοσι ἔτη: 1718-1738². Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴ σύντομη αὐστριακὴ κυριαρχία στὴν περιοχὴ τῆς Ν. Σερβίας ἀναπτύχθηκε ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση ποὺ εἶχε τὶς ρίζες τῆς στὴν παραδοσιακὴ πατριαρχικὴ δομὴ αὐτοδιοικήσεως τοῦ σερβικοῦ χωριοῦ ποὺ διατηρήθηκε καὶ στὶς ἐπόμενες δεκαετίες³. Ἡ Νις, ἄλλωστε, ἀποτελοῦσε στρατηγικὸ σημεῖο στὴ ΝΑ Εὐρώπῃ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἀκόμη χρόνους, ἀφοῦ ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τὴ Ναϊσσό, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἱστορικὴ ὄνομασία τῆς Νις, περνοῦσε ἡ Ἐγνατία ὁδός. Τὸ αὐτὸ ἴσχυε καὶ γιὰ τοὺς Αὐστριακοὺς στὴ δεδομένη συγκυρία, ἐννοεῖται τοῦ τουρκοαυστριακοῦ πολέμου. Πράγματι, τὴν ἐποχὴ ποὺ μᾶς ἀφορᾷ οἱ Ὄθωμανοὶ ἐστειλαν πολυπληθὲς στράτευμα κατὰ τῶν Αὐστριακῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν σερασκέρη στρατάρχη Ἀχμέτ Κιοπρουλοῦ πασᾶ⁴. Κατὰ τὴν πολιορκία ζοῦσαν στὴ Νις καὶ τὴν περιοχὴ

21. George - Dennis, *ὁ.π.*, σ. 150.

1. Μικρὴ μόνον ἀναφορὰ κάνει ὁ Ἄπ. Ε. Βακαλόπουλος, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 263 σημ. 3, ὅπου γράφει ὅτι μετὰ τὴν πολιορκία τῆς Νις ἐμφανίσθηκε στάση τοῦ ἐμπορίου στὴ Μακεδονία.

2. Βλ. Peter F. Sugar, *Ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη κάτω ἀπὸ Ὄθωμανικὴ κυριαρχία (1354-1804)*, τ. Β΄, μτφρ. Παυλίνα Χρ. Μπαλονῆ, ἐκδ. Σμίλη, Ἀθήνα 1994, σ. 175, ὅπου ὁ λόγος γιὰ τὸν τουρκοαυστριακὸ πόλεμο, τὶς ἀπώλειες τῶν Αὐστριακῶν καὶ τὴν παρέμβαση τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ στὴν Κωνσταντινούπολη στὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης τοῦ Βελιγραδίου (1739).

3. Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, *Οἱ βάλκανικοὶ λαοὶ - Ἀπὸ τὴν τουρκακὴ κατάκτηση στὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση (14ος-19ος αἰ.)*, ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 9.

4. Ὁ Ἀχμέτ Κιοπρουλοῦ ὀνομάσθηκε διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης, ὅταν βρισκόταν στὴ Νις ἐπικεφαλῆς (σερασκέρης) τοῦ τουρκοῦ στρατοῦ. Ὅπως, ὁμως, θὰ δοῦμε παρακάτω καθυστέρησε ἀρκετὰ νὰ κατέλθῃ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του καὶ τὸν ἀντικαθιστοῦσε, κατὰ τὴ συνθήκη τῆς τουρκακῆς διοικήσεως, ὁ μουσελίμης. Ὁ Κιοπρουλοῦ ἐφθασε στὴν πόλη μᾶς στὶς 10 Σεπτεμβρίου 1744· βλ. Ν. Svoronos, *Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle*, Paris, P.U.F., 1996, σ. 22, σημ. 7 (στὸ ἐξῆς: Svoronos, *Le commerce*).

της μερικῆς χιλιάδες Ἑλλήνων, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Μακεδονίας κυρίως, ποὺ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Νιῆ στὰ Σκόπια, τὸ Βελιγράδι, τὸ Ζέμουν (Σεμλίνο τῶν Ἑλλήνων) κ.λπ., ἰδίως μετὰ τὴ συνθήκη τοῦ Πασσάροβιτς (1718). Εἶναι γνωστό, ἐξάλλου, ὅτι ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰ. Ἕλληνες ἀπόδημοι περνοῦσαν ἀπὸ τὴ Νιῆ ὁδεύοντας πρὸς τὸ Βελιγράδι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη⁵. Τὸ γαλλικὸ ἐμπόριο ποὺ εἶχε ἀναπτυχθεῖ στὴ Θεσσαλονίκη γνῶριζε καλά, μέσῳ τῶν Γάλλων προξένων τῆς Θεσσαλονίκης, τὴ σπουδαιότητα τῆς Νιῆ ὡς κομβικοῦ ἐμπορικοῦ σημείου στὴ ΝΑ Εὐρώπῃ· τὸ σημεῖωε ἤδη τὸ 1691 ὁ Γάλλος προξένος τῆς Θεσσαλονίκης Quenet στὴν ἀναφορὰ του πρὸς τὸν προϊστάμενό του στὸ Παρίσι Pontchartain γιὰ τὰ ἐμπορεύματα ποὺ στέλνονταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη στὴ Νιῆ, τὸ Βελιγράδι, τὴ Βούδα, τὴ Ραγούζα⁶. Ἦταν πολὺ φυσικὸ, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴ Νιῆ πολλοὶ ἔμποροι ἀσχολούμενοι μὲ τὸ ἐμπόριο transit, ἀλλὰ καὶ ὡς πανδοχεῖς, παραγγελιοδόχοι, παντοπώλες⁷, καὶ ἦταν πολὺ φυσικὸ, ἐξάλλου, οἱ Ἕλληνες τῶν περιοχῶν τῆς Ν. Σερβίας νὰ ἐξεγείρονται ὅταν ξεσποῦσαν πόλεμοι μετὰξὺ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Αὐστριακῶν, τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Ρώσων⁸. Ἔτσι κατ' αὐτὸν τὸν τουρκοαυστριακὸ πόλεμο, θέατρο τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἦταν ἡ Νιῆ καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωριῶν συντάχθηκαν μὲ τοὺς Αὐστριακοὺς γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπισθοῦν. Ὁ Γάλλος προξένος τῆς Θεσσαλονίκης Thomas ἔγραφε στὸν προϊστάμενό του Maugerac στὸ Παρίσι στίς 12 Αὐγούστου 1737 ὅτι ἕνας Ἕλληνας ἔμπορος, ποὺ δὲν γνωρίζουμε τὸ ὄνομά του, ἐτέθη ἐπικεφαλῆς 3.000 ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε συγκεντρώσει ἀπὸ τὰ γειτονικὰ χωριά καὶ φυσικὰ καὶ τὴ Νιῆ· οἱ Γάλλοι μάλιστα δὲν γνῶριζαν ἀρχικῶς ἂν ἦταν μὲ τὸ μέρος τῶν Αὐστριακῶν ἢ τὸν σουλτάνο. Καὶ τὸ ἀντελήφθησαν λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸν ὄπλισμό καὶ τὴ φορεσιά τῶν ἀνδρῶν ὅτι ἦσαν μὲ τὸ μέρος τῶν Αὐστριακῶν⁹. Καὶ ὅταν οἱ Τούρκοι μετὰ ἀπὸ πολυήμερη πολιορκία κατέλαβαν τὴ Νιῆ κατέσφαξαν, πάντα κατὰ τὴν προξενικὴ ἀναφορὰ τοῦ Thomas, ὅλους τοὺς Ἕλληνες ποὺ μοροῦσαν νὰ φέρουν ὄπλα καὶ πούλησαν στὰ σκλαβοπάζαρα 25.000 γυναικό-

5. Ἰω. Παπαδριανός, *Οἱ Ἕλληνες πάροικοι τοῦ Σεμλίνου*, ἐκδ. I.M.X.A., Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 38-47.

6. N. Svoronos, *Salonique et Cavalla (1686-1792), Inventaire des Correspondances des Consuls de France au Levant conservées aux archives nationales*, Paris 1951, σ. 9 (στὸ ἐξῆς: Svoronos, *Salonique et Cavalla*).

7. Βακαλόπουλος, *ὁ.π.*, σ. 258 κ.ἐξ. Πρβλ. Παπαδριανός, *ὁ.π.*, σ. 30 κ.ἐξ., σσ. 38-47.

8. Κατὰ τὸν τουρκοαυστριακὸ πόλεμο τοῦ 1683-1688 οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι τῆς Νιῆ, τοῦ Πεζίου, τῶν Σκοπίων, τῆς Πρισρένης ἔσπευσαν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς Αὐστριακοὺς ποὺ εἶχαν καταλάβει τὸ 1688 τὸ Σεμλίνο (Zemun) καὶ τὸ Βελιγράδι· ἔβλεπαν σ' αὐτοὺς, ἄλλωστε, τὴν ἀποτίναξη τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ νὰ γίνεται πραγματικότητα. Δυστυχῶς, ὁμως, γιὰ τοὺς παραπάνω πληθυσμοὺς ἢ εὐμενῆς, γι' αὐτοὺς, κατάσταση πραγμάτων ἀνατράπηκε, ὅταν οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1690 νίκησαν στὸν Kačanlik τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ χιλιάδες κάτοικοι τῶν προαναφερθεισῶν περιοχῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀρσένιο Γ' (Cepnojević) ἀναγκάστηκαν νὰ τὶς ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν πέρα ἀπὸ τὸ Βελιγράδι σὲ οὐγγρικῆς καὶ αὐστριακῆς ἐπαρχίης, ἐνῶ στίς ἐγκαταλελειμμένες ἀπὸ αὐτοὺς περιοχὲς ἐγκαταστάθηκαν Ἀλβανοὶ – ἦταν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ προβλήματος τοῦ Κοσσόβου. Βλ. περισσότερα Παπαδριανός, *ὁ.π.*, σσ. 33-35, ὅπου ἡ σερβικὴ βιβλιογραφία.

9. Svoronos, *Le commerce*, *ὁ.π.*, σ. 26: *Qu'un Grec marchand de profession s'était mis à la tête des trois mille hommes qu'il avait rassemblés, avec lesquels il courait le pays aux environs de Scopia. Qu'on ne savait pas encore s'il agissait pour le service de l'Empereur ou en faveur du Grand Seigneur.*

παιδα¹⁰. Ὁ Thomas ἔγραφε, τρεῖς μῆνες ἀργότερα, στίς 18 Νοεμβρίου 1737, πάλι στὸν Maurepas, ὅτι ἔφεραν ἐδῶ στὴν Θεσσαλονίκη μεγάλο ἀριθμὸ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ποὺ αἰχμαλώτισαν καὶ ἔκαμαν σκλάβους, ἀφοῦ κατέλαβαν τὴν Νιῆ καὶ τὶς γειτονικὲς περιοχές. Λέγεται, συνεχίζει ὁ Thomas, ὅτι ἡ αἰτία ποὺ προεκάλεσε τὴν αἰχμαλωσία καὶ τὴν πώλησή τους ὡς σκλάβων ἦταν τὸ γεγονός ὅτι αὐτοὶ (οἱ Ὀθωμανοὶ) δὲν μποροῦσαν νὰ πληρώσουν τοὺς γενιτσάρους, τοὺς ὁποίους, ὡστόσο, ἐπέτρεψε νὰ λεηλατήσουν τὴν χώρα. Κατὰ τὴν ἐκτίμηση τοῦ Thomas ἡ ἀληθινὴ αἰτία ἦταν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεδηλώθησαν ἀμέσως ὑπὲρ τῶν Αὐστριακῶν, γι' αὐτὸ καὶ πλήρωσαν τὴν συμπαθείά τους αὐτὴν μὲ τόσες δυστιχίες καὶ τὴν ἐρημίωση ὅλης τῆς περιοχῆς τῆς Νιῆ μὲ τὶς συνεχεῖς λεηλασίες τῶν Ὀθωμανῶν¹¹. Ἡ πολιορκία καὶ ἡ ἄλωση τῆς πόλεως συνεκλόνησε τὴ Ν. Σερβία, τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλονίκη ἐξαιτίας τῶν σφαγῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων τῆς Νιῆ ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς. Τὰ γεγονότα τῶν ἡμερῶν ἐκείνων περιέγραψε μὲ ἐπιστολές του ἀπὸ 27 Νοεμβρίου καὶ 13 Δεκεμβρίου 1737 ὁ Ἕλληνας ἱατρός τοῦ σερασκέρη Κιοπρουλοῦ Ἀντώνιος Πάγκαλος¹².

Ὁ Γάλλος πρόξενος Thomas ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε στὴ Νιῆ, ἀφοῦ ἐξαιτίας τῶν γεγονότων σημειώθηκε μεγάλη στασιμότητα στὸ ἐμπόριο· γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν συγκέντρωσε ἀρκετὲς πληροφορίες ποὺ ὅλες περιέγραφαν τὴ δεινὴ θέση στὴν πόλη εἶχαν περιέλθει οἱ αἰχμάλωτοι Ἕλληνες τῆς πολιορκίας τῆς Νιῆ· δεῖνὰ ποὺ συνεχίσθηκαν καὶ μετὰ τὴ μεταφορὰ τους στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχουν ἀναφορὲς τοῦ προξένου Thomas πρὸς τὸν Maurepas ἀπὸ 18 καὶ 26 Νοεμβρίου 1737¹³. Ὁ Thomas γνώριζε ἐπίσης στοὺς προϊστάμενους του ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔστειλαν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη στὸν στρατὸ τους στὴ Νιῆ πυρίτιδα καὶ σφαῖρες¹⁴. Ὅσο γιὰ τὸν Ἀχμέτ Κιοπρουλοῦ ὀνομάσθηκε διοικητὴς Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη σερασκέρης τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ στὴ Νιῆ· ἔτσι καθυστέρησε πολὺ νὰ ἔλθει στὴ Θεσσαλονίκη –ἐφθασε μόλις τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1744¹⁵.

Ἡ περίοδος 1737-1744 ἦταν πολὺ δύσκολη γιὰ τὴν εὐρεία περιοχὴ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ὡς τὴ Νιῆ καὶ πῶς ψηλά, ἀφοῦ εἶχε ἐρημώσει ἀπὸ τὶς σφαγές μὲ ἀποτέλεσμα μεγάλο μέρος τῶν χωραφιῶν νὰ μείνει ἀκαλλιέργητο. Καὶ φυσικὰ ἦταν καὶ ἡ συχνὴ παρουσία τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ποὺ ἀναστάτωναν τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς¹⁶. Ὁ Γάλλος πρόξενος τῆς Θεσσαλονίκης ποὺ διαδέχθηκε τὸν Thomas, ὁ de

10. Ὁ.π., σ. 26.

11. Ὁ.π., σσ. 26-27, σημ. 6: *On amène ici (à Thessalonique) grand nombre de femmes et d'enfants faites esclaves à Nissa et aux environs. On dit que le motif qui a porté le Grand Seigneur à faire des esclaves de ses propres sujets a été, n'ayant point l'argent pour payer la solde de ses janissaires, de leur permettre le pillage de ce pays. Mais je crois que la partialité que les Grecs de la Bulgarie (γράφει Ἄνω Μακεδονία) avaient témoignée dans le commencement de la guerre pour les Allemands (γράφει Αὐστριακούς) a été seule cause de tous ces malheurs dont ils sont affligés et a porté Sa Hautesse à dévaster ce pays.*

12. Svoronos, *Salonique et Cavalla*, ὁ.π., σ. 48. Πρβλ. καὶ τὴν ἀπὸ 3 Δεκεμβρίου 1737 ἀναφορὰ τοῦ αὐτοῦ Thomas.

13. Στὴν ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1737 ἀναφορὰ του ὁ Thomas εἶχε ἐπισυνάψει καὶ τοῦ ἐν λόγῳ Παγκάλου πρὸς αὐτὸν γραμμένη στὴν ἰταλική· βλ. Svoronos, *Salonique et Cavalla*, ὁ.π., σ. 48 (n° 355). Ἐκεῖνες τὶς μέρες εἶχε καταληφθεῖ ἡ Νιῆ ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς.

14. Ἀποστολὴ αὐτοῦ τοῦ εἰδους τοῦ πολεμικοῦ ὕλικου καὶ στὴ Βοσνία· Svoronos, *Salonique et Cavalla*, ὁ.π., σ. 48 (n° 355).

15. Svoronos, *Le commerce*, ὁ.π., σ. 22.

16. Ὁ.π., σ. 27, ἀναφορὰ τοῦ Thomas ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1738.

Jonville, ἔγραφε σὲ μνημόνιό του τὸ 1744 ὅτι τὸ ἐμπόριο εἶχε σταματήσει, ἀφοῦ οἱ ἔμποροι φοβούνταν νὰ φέρουν ἐμπορεύματα ἀπὸ τὸν κίνδυνο μήπως τοὺς τὰ ἀρπάξουν οἱ Τοῦρκοι¹⁷. Αὐτὴν τὴν ἐποχὴ μάλιστα σημειώθηκαν πολλοὶ ἐξισλαμισμοὶ στὴ Μακεδονία¹⁸. Καὶ αὐτὸ συνεχίσθηκε καὶ τὶς ἐπόμενες δεκαετίες σύμφωνα μὲ τὶς ἀναφορὲς Γάλλων καὶ Βενετῶν προξένων τῆς Θεσσαλονίκης¹⁹.

Οἱ παραπάνω πληροφορίες προέρχονται, ὡς ἐλέχθη, ἀπὸ τὰ γαλλικὰ ἀρχεῖα καὶ δεικνύουν τὰ κοινὰ πάθη Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἔτρεφαν μεγάλη συμπάθεια, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὶς ἀναφορὲς τῶν Γάλλων προξένων Θεσσαλονίκης ποὺ μιλοῦσαν γιὰ *delirio* (!) τῶν Θεσσαλονικέων, ὅταν πληροφοροῦνταν γιὰ τὶς σερβικὲς ἐπαναστάσεις, τοῦ 1805 γιὰ παράδειγμα²⁰.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΔΟΥΜΠΙΩΤΗ

Μία οἰκογένεια ἡ ὁποία προσέφερε τὰ μέγιστα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ εἶναι ἡ οἰκογένεια Δουμπιώτη ἀπὸ τὰ Δουμπιά¹ Χαλκιδικῆς. Τὴν ἐποχὴ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀρχηγὸς τῆς οἰκογένειας Δουμπιώτη ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ Θεοφίλου, σούμπασης (ἐπόπτης τῶν μουχτάρηδων) τῶν Μαντεμοχωριῶν καὶ εἰσπράκτορας τῶν φόρων τῶν πλουσίων αὐτῶν χωριῶν, στὰ ὁποῖα ἡ κατεργασία τοῦ σιδήρου καὶ ἀργύρου ἀπέφερε πολλὰ κέρδη. Ὁ Κωνσταντῖνος γεννήθηκε γύρω στὰ 1790 καὶ πιθανόν νὰ μυήθηκε στὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἀπὸ τὸν Ἐμμανουήλ Παπᾶ. Ὅλιγες ἡμέρες μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Πολυγύρου (17 Μαΐου 1821) μὲ τὸν Ἀναστάσιο Χιμευτὸ ἐπαναστάτησαν τὰ Μαντεμοχώρια. Ὁ Ἐμμ. Παπᾶς τοποθέτησε τὸν Κωνσταντῖνο καὶ τὸν ἀδελφὸ του Βασιλικὸ (Βασίλειο) Δουμπιώτη ὑπαρχηγούς στοῦ σώματος τοῦ Στάμου Χάψα. Στὸ ἄλλο, ἀπὸ τὰ δύο σώματα ποὺ δημιούργησε, ἔγινε ἀρχηγὸς ὁ ἴδιος. Μόλις ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση, στὴν ὁποῖαν συμμε-

17. Svoronos, *Salonique et Cavalla*, ὁ.π., σ. 123: *De Jonville, Mémoire sur le commerce des Français et des protégés de France à Salonique du 10 mai 1744: «La vente des draps se fait difficilement dans les temps de guerre des Turcs contre les Allemands. C'est ce que l'on a vu dans la dernière. La raison est que les Grecs et les Juifs de craint de n'inspirer aux soldats turcs qui passent sur leurs terres l'avidité du pillage. D'ailleurs, y ayant tout à craindre dans ces temps là pour les voitures, les marchands n'osent entreprendre de faire des envois aux lieux où ils sont accoutumés de débiter cette marchandise».*

18. Ὁ πρόξενος Thomas ἔγραφε τὴν 31 Μαρτίου 1738 γι' αὐτοὺς τοὺς ἐξισλαμισμένους μετὰξὺ ἄλλων: *il y a peu de jours depuis un mois, qu'il n'y en ait quelqu'un qui apostasie* Svoronos, *Salonique et Cavalla*, ὁ.π., σ. 27 καὶ ὁ ἴδιος, *Le commerce*, ὁ.π., σ. 49 (n° 368).

19. Κ. Δ. Μέγριτζιος, *Μνημεῖα Μακεδονικῆς Ἱστορίας*, ἔκδ. Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1947, σ. 440: *27 Φεβρουαρίου 1788... ἀπὸ τὴν Νύσσαν ἕως τὰς Σέρρας οἱ δρόμοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ δέματα βόμβακος, ροῦχα τῆς Λειψίας καὶ ἀπὸ σακκιὰ καφέ ἀπὸ τὰ καραβάνια, ποὺ ἐπηγαινοέροχοντο μετὰξὺ Σεμιλίνου καὶ Σεροῶν. Τὰ ζῶα ποὺ τὰ μετέφεραν τὰ ἄρπασαν οἱ Τοῦρκοι τῶν πέριξ μερῶν ἀπὸ τοὺς ἀγωγιάτες καὶ ἔφηναν μαζί μὲ τὰς οἰκογενεῖας των...*

20. ΑΘ. Ε. Καραθανάσης, *1800-1825, Ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Μακεδονία ἐν μέσῳ θυέλλης*, ἔκδ. Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 7, 9, 10.

1. Ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία Τυμβιά, ἐπειδὴ βρέθηκαν ἀρχαῖοι τύμβοι.